

PETNEKI NOÉMI

BRODARICS ISTVÁN ALAKJA LENGYEL FORRÁSKIADVÁNYOKBAN

Brodarics István életében és munkásságában nagy szerepet játszottak lengyelországi kapcsolatai. Fennmaradt leveleinek nagyobb része vezető lengyel államférfiakhoz, egyben az ország szellemi életének vezéralakjaihoz íródott. Többször járt Lengyelországban, és számos alkalommal kapott segítséget lengyel kortársaitól. Kiterjedt diplomáciai tevékenységét, utazásait ebből az országból is élénk figyelemmel kísérték. Nem csoda tehát, hogy neve sokszor előfordul lengyel vagy lengyel vonatkozású iratokban. A következőkben néhány olyan említésről számolunk be, amelyek lengyelek által kiadott forrásokban szerepelnek, és amelyek új vonásokkal gazdagíthatják a magyar humanista főpap életrajzát. Bizonyos azonban, hogy a lengyel levéltárak vagy a külföldre került lengyel témájú anyagok még sok meglepetéssel szolgálhatnak – nemcsak Brodarics életét, de az egész korabeli magyar történelmet illetően is.

A történelmi Lengyelország keleti részéről származó, litván eredetű Sanguszko hercegek családi levéltárát a 19–20. század fordulóján dolgozták fel. Ebben a forráskiadásban szerepel Szapolyai János levele, amelyet Krzysztof Szydłowieckinek, lengyel királyi kancellárnak és európai hírű diplomatának (1467–1532) címzett.¹ A szinai csatavesztés után, mint ismeretes, János király Lengyelországba menekült. Jan Tarnowski, a későbbi hetman sietett a fogadására, és meghívta magához Tarnówba, ahol a király több hónapot töltött. Innen írta a szóban forgó levelet is 1528. augusztus 11-én, amikor helyzete már rendeződni látszott, és visszatérőben volt Magyarországra. A király arra kéri benne a kancellárt, hogy fogadja bizalmába Brodaricsot (lásd a *Függelék*et). A püspök tehát követként jár Krakkóban Szydłowieckinél. A Sanguszko-gyűjteményben fennmaradt két következő levél Brodaricsnak legalább egy feladatára fényt derít. A CLXXXIII. számú iratban Szapolyai Szydłowieckinek ajándékozta Sárospatak várát, a CLXXXIV. számúban pedig Szepes várát adja neki zálogba azért a tizenötezer lengyel és magyar forintért, amit szorult helyzetében a kancellártól kapott. Mindkettőn az augusztus 12-i dátum szerepel, azaz a Brodaricsot ajánló levél után egy nappal íródtak, ami arra mutat, hogy ő vitte az adományleveleket Krakkóba. Hogy ezenkívül milyen megbízatásban járt, nem tudjuk.

¹ *Archivum Książąt Sanguszków w Sławucie* wydane przez Bronisława GORCZAKA, T. V, 1513–1547, Lwów, 1897, nr. CLXXXII, 218–219.

A Sanguszko hercegek levéltárát ma a krakkói Wawel gyűjteményeiben őrzik, a közelmúltban történt sajnálatos lopások miatt azonban jelenleg nem hozzáférhető. Így azt sem tudjuk, megvan-e még az itt tárgyalt három János-levél eredetije.

A königsbergi fejedelmi levéltárban tízezres nagyságrendűre rúg a lengyel iratok száma. A Német Lovagrend utolsó nagymestere, Hohenzollern Albert, 1525-ben Krakóban hűbéresküt tett Zsigmond lengyel királynak.² Ezzel az aktussal a 13. század óta fennállott lovagrendi állam – Königsberg központtal – világivá alakult át, és innen kezdődik a königsbergi Fejedelmi Levéltár (Herzogliches Archiv) története is. A levéltár anyaga ma a göttingai Állami Levéltárban található (Staatliches Archivlager). 16. századi anyagát az Európában szétszórt lengyel vonatkozású iratokat feldolgozó sorozat, az *Elementa ad fontium editiones ad Poloniam spectantia* keretében 1973–1989 között adták ki Rómában. A levelek jelentős részét lengyel diplomaták és előkelőségek, Hohenzollern Albert ügynökei írták a fejedelemnek, így tudósították őt az országban és az udvarban történt fontos eseményekről. Egyikük, Mikołaj Nipszyc, Zsigmond titkára (1483 k.–1541)³ hivatalos ügynöki funkcióval is rendelkezett, azaz afféle „nagykövete” volt a porosz uralkodónak, akivel német nyelven levelezett. Ő volt az a személy, akit 1526 szeptemberében Zsigmond Magyarországra küldött, hogy próbálja megnyerni trónigényének a királyi udvart. Nipszyc azonban kiszivárogtatta küldetését, ami természetesen nagy felháborodást váltott ki Mária körében, egyszersmind romba döntötte a lengyel király, II. Lajos nagybátyja magyarországi terveit.⁴ A diplomata egyébként már 1525 végén–1526 elején kilenc hónapot töltött Magyarországon a Fuggerek megbízásából, s bár szeptemberi aknamunkája kitudódott, Zsigmond később is két alkalommal Magyarországra küldte, amikor még Hedvig lányát akarta eljegyezni Szapolyaival.

Albert hivatalos ügynöke több levélben is beszámol Brodarics és Frangepán Ferenc követjárásáról Piotrkówban, a lengyel országgyűlés helyszínén (ma: Piotrków Trybunalski), amelyben katonai segítséget akartak kieszközölni Szapolyai számára.⁵ Nipszyc először 1528. január 18-án keltezett levelében ír a két püspök érkezéséről, valamint Ferdinánd követéről, akik szintén megjelentek az országgyűlésen. Szemmel láthatólag felkelti érdeklődését Frangepán szigorú szerzetesi ruhába öltözött alakja és állítólagos származása (*eyn erzbischoff yn eyner groben kuten; sol eyn geborner groff von Franken beyen*). Brodaricsról tudja azt is, hogy kancellári méltóságot viselt. Következő, január 23-i levelében ismét felsorolja a követeket, és hozzáteszi, hogy nem tudja, mi lesz a

² Magyarul lásd SZOKOLAY Katalin, *Lengyelország története*, Bp., 1997, 21, 37–38; ZOMBORI István, *A német lovagrend és Lengyelország = Krzysztof Szydłowiecki kancellár naplója 1523-ból*, Bp., 2004, 248–252.

³ A diplomata neve sokféle alakban szerepel a különböző iratokban, az itt feltüntetett a lengyel szakirodalomban rögzített (lengyeles) forma. Nipszyc életéről lásd Janusz MALLEK, Wiktor SZYMANIAK, *Mikołaj Nipszyc = Polski Słownik Biograficzny* (a továbbiakban: PSB), T. XXIII, Wrocław, 1978, 129–131.

⁴ Magyarul erről: HOPP Lajos, Jan ŚLASKI, *A magyar–lengyel műtszemlélet előzményei: Politikai és kulturális hagyományok Báthory Istvánig*, Bp., 1992, 35–36.

⁵ A követjárásról részletesen lásd SÖRÖS Pongrác, *Jerosini Brodarics István (1471–1539)*, Bp., 1907, 85–86.

tárgyalás vége.⁶ Kihallgatásra végül csak február 16-án került sor, Nipszyc az ezt megelőző napon ír Albertnek; a király választát illetően még mindig bizonytalan.⁷

A piotrkóvi követjárásról értesülhetünk az *Acta Tomicianából* is, amelyről a későbbiekben még több szó esik.⁸ A *Tomiciana* szerint azonban Zsigmond már január 20-án válaszolt a követeknek. A két levél a 19. századi kiadó gyanúját is felkeltette, ezért a hozzájuk fűzött lengyel jegyzetapparátusban megkérdőjelezi eredetiségüket.⁹ Valószínűleg azonban arról van szó, hogy a gyűjtemény 16. századi összeállítója, Stanisław Górski a kancelláriában már korábban megfogalmazott minuták alapján saját maga fogalmazta meg a leveleket, és a minutákon szereplő dátummal látta el őket. Ezt ugyanis az *Acta Tomiciana* szerkesztésénél többször is megtette.¹⁰

Nipszyc mellett rövidebb ideig és kevesebb rendszerességgel tájékoztatta Albertet latin nyelven Krzysztof Szydłowiecki kancellár is, aki a Szapolyainak adott kölcsönökkel egy időben Ferdinándnak is tett különböző szolgálatokat.¹¹ (Ferdinánd és Albert jó viszonyban voltak egymással akkor is, amikor a porosz fejedelem kiközösítés alá került.) A kancellár 1526-ban Brodarics több, Lengyelországba írott levelét is továbbküldte másolat formájában Albertnek; egy részük az *Acta Tomicianában* is megtalálható, kettő azonban csak itt, az *Elementa ad fontium editiones*ben jelent meg, a magyar szakirodalomban mindeddig ismeretlenek. Az elsőt 1526. november 14-én Pozsonyban, a másodikat 1528. szeptember 25-én Tarnówban írta Brodarics.¹² Ez utóbbi küldésekor Szydłowiecki a következőképpen írja le Albertnek a püspököt: *Bonus est homo et non vanae fidei*. Biztosak lehetünk abban, hogy ez őszinte megnyilatkozás, nem csupán humanista bók, hiszen az adott helyzetben Szydłowieckinek nem volt személyes érdeke Brodarics magasztalása.

Justus Ludovicus Decius (Dietz, 1485 k.–1545) szintén a Habsburg-pártiak és Albert levelezőtársai közé tartozott. Elzászból származott, onnan települt át – Morvaország, majd Magyarország után – Krakóba. Itt királyi titkár lett, de befolyását gazdasági- és pénzügyek intézésének köszönhette. Mecénásként is működött, sőt, maga is írt történelmi tárgyú műveket. 1527-től kezdve támogatta Ferdinándot, többször közvetített a király és lengyelországi hívei között.¹³ 1533. március 5-én kelt levelében Albertet tájékoztatja a pozsonyi béketárgyalásról, amelyen Szapolyai részéről többek között Frangepán, Bro-

⁶ *Elementa ad fontium editiones* (a továbbiakban: *Elementa*), T. 46, edidit Carolina LANCKOROŃSKA, Romae, 1979, nr. XVII, 32–35.

⁷ Uo., nr. XVIII, 36: „Dyweyl ychs aber nyt mag erwarten, kan ych E. F. G. nyt schreyben, was antwort yn begengen sol, aber wyr bleyben gut ferdynandysch.”

⁸ *Acta Tomiciana* (a továbbiakban: A. T.), T. X, edidit Sigismundus CELICHOWSKI, Posnaniae, 1899, nr. LXV–LXVI, 65.

⁹ Uo.

¹⁰ A. T., T. XIV, ed. Vladislaus POCIECHA, Posnaniae, 1952, XVII–VIII (Wł. POCIECHA előszava).

¹¹ Jerzy KIESZKOWSKI, *Kancelarz Krzysztof Szydłowiecki: Z dziejów kultury i sztuki Zygmuntowskich czasów*, Poznań, 1912, 243–244.

¹² *Elementa*, T. 34, edidit Carolina LANCKOROŃSKA, Romae, 1975, 72, 147.

¹³ Władysław POCIECHA, *Jost Ludwik Decjusz = PSB*, T. V, 24–25.

darics, Nádasdy, Werbőczy és Hieronim Łaski vettek részt,¹⁴ s amely végül is kudarcba fulladt.

A két évvel későbbi – szintén sikertelen – béketárgyalásról Jan Chojeński számolt be a porosz fejedelemnek. Chojeński (1486–1538) királyi titkár volt, a przemysli püspöki címet is viselte, később pedig a főkancellári méltóságot és a krakkói püspöki széket is elnyerte. Szintén részt vett a magyarországi diplomáciai ügyekben: 1527-ben és 1530-ban is közvetített János és Ferdinánd között Zsigmond megbízásából.¹⁵ Lengyelországban a Habsburg-párti politikát képviselte, és Albert számára is készített beszámolókat. 1535. július 5-i, Vlnában kelt levelének egyik mellékletében ír a bécsi tárgyalásokról. A beszámoló érdekessége, hogy leírja Frangepán diplomáciai fogását: az érsek négy-szemközt beszél a királlyal, amit aztán Brodarics és Werbőczy is megismételnek, s amit aztán a szultán, valamint a boszniai basa követe is megtesz.¹⁶

Külön csoportot képviselnek a János és Izabella házasságához kapcsolódó levelek. A házasságra tett előkészületek politikai titoknak számítottak, így a levelek írói sokáig nem látták át a helyzetet. Nipszyc először 1538. április 30-án írja Albertnek, hogy előző nap megérkezett János király követe, egy püspök, még nem tudja, milyen céllal.¹⁷ Május negyedikén Decius arról számol be, hogy Brodaricsot még mindig nem hallgatták ki.¹⁸ Május 17-én Brodarics még mindig Krakkóban van, és az a feladata, hogy kibékítse Ferdinándot Jánossal ill. Zsigmondot Petru Rareşsel. Ezenkívül volt egy titkos kihallgatáson is, amin rajta kívül csak Zsigmond és fia, a szintén megkoronázott Zsigmond Ágost vett részt. *Got weys, wo hinaus dis will* – Isten tudja, mi lesz ebből, kommentálja gyanakodva Decius az eseményeket.¹⁹

¹⁴ *Elementa*, T. 46, edidit Carolina LANCKOROŃSKA, Romae, 1979, nr. 87, 106. „...Der beyder konig zw Hungerrn bothschaften sein nw viel tag zw Presburg beyeinander. [...] Von khonig Janusch der ertzbischof der munch de Frangepanibus, Verbecius cantzler, bischoff Proderich, Nadasi, der Offen verkauft, und sonst drey Person, darunter her Lasky. Man gibt drost gewis fryden oder in gutten antstandt. Allein eyner werf viel eyn, denn man zum fryden minder dan zum krig vielleicht bedarf. Godt geb es zum fryden reichet.”

¹⁵ Władysław POŁĘCHA, *Jan Chojeński = PSB*, T. III, Kraków, 1937, 396–399.

¹⁶ *Elementa*, T. 35, ed. Carolina LANCKOROŃSKA, Romae, 1975, nr. 438, 113–114. „Lubenter Vestrae Maiestati aliquid rerum novarum communicarem, verum negocia conficiendae pacis Hungaricae adeo sunt perplexa et commixta, ut credam, excepto Romanorum Rege, fundamenta rerum perpaucissimis nota esse.

Uno die apud Cardinalem Tridentinum ea de re tractatur per viros ad id selectos, deinde in sequenti consilio apud Regiam Maiestatem. Post haec, semotis arbitris, solus Rex ipse cum Oratoribus Ianussianis sua habet privata colloquia. Nonnunquam Monachus solus a Frangepanibus Regem adit et ad eius Maiestatis secretum colloquium admittitur, audiens Suam Maiestatem confessionem. Idem facit Brodericus. Quorum exemplum imitatur et Verbeczi ac subinde solus regem convenit.

Ad haec Orator Turcae, item Orator Bassae Boznensis, uterque solus cum solo Rege privatim negocia sua transigit.

[...]

Profectus est hinc ad Regem Ianussium ante triduum, Dominus Brodericus et Verbeczi in 14 diebus redituri.”

¹⁷ *Elementa*, T. 47, edidit Carolina LANCKOROŃSKA, Romae, 1979, nr. 272, 150–151.

¹⁸ *Uo.*, nr. 273, 151–152.

¹⁹ *Uo.*, nr. 274, 152–153.

Justus Decius fia, Jakub július 14-én ír Albertnek Toruńból. Tudomást szerzett már arról, hogy János házasodni készül, de nem tudja még, hogy választotta VIII. Henrik lánya, Mária vagy Krisztina, a milánói hercegisasszony lesz-e. Szerinte Brodarics azért távozott más úton Krakkóból, hogy megkérje valamelyikük kezét.²⁰ (A váci püspök valójában Boroszlóba utazott, hogy Ferdinánddal is aláírassa a titokban tartott váradi béke szövegét.)²¹ Albertet, úgy tűnik, felcsigázta a hír, ugyanis augusztus 24-én arra kéri az idősebb Deciust, hogy írja meg, mi a hír Brodaricsról.²² Egy nappal később kelt levelében teszi Nipszyc az első célzást arra, hogy végül is Izabella lesz a magyar királyné: a szép Vénusz csillaga jelzi már a házasságot – írja –, a lengyel lányok magyarul tanulnak. (*Hyebay lauft der schene stern Venus hayeret zu beschlyssen, dye Polken ungerysch zu lernen ymmerzu mythunder; davon noch bysher so gar nycht zu schrayben yst.*)²³ A hír gyorsan terjedt: szeptember második levelében az idősebb Decius V. Károly levelét idézi, aki szintén utal a házasságra.²⁴ Úgy tűnik, Nipszycet kellemetlenül érintette, hogy az utolsók között szerzett tudomást a dologról. December 28-i levelében, amikor – értesülése szerint – a magyar követség már útban volt Krakkóba, az ügynök igyekszik azt a látszatot kelteni, hogy már egy éve küldi a jelentéseket Albertnek a magyar király házassági terveiről. Azt is mondja, hogy az egész ügyet „eddig nagy titokban tartották, mégis mindenki tudott róla”.

A magyar követség érkezéséről, fogadtatásáról, a Krakkóban megrendezett jelképes esküvőről és lakodalomról, az ebből az alkalomból rendezett lovagi tornáról, valamint az ifjú asszony elbúcsúztatásáról Nipszyc 1539. február 2-i, valamint Justus Decius dátum nélküli – február 19. előtt kelt – levele számol be részletesen.²⁵ János és Izabella házasságára több költő írt epithalamiont. Magáról a ceremóniáról azonban csak Michael Wrantius, Verancsics Antal Krakkóban élő testvére számol be egyébként igen érdekes művében. Megtaláljuk nála a három főúr, Werbőczy, Frangepán és Brodarics vezette küldöttség érkezésének színes, epikus ihletésű leírását is:

Protinus ex omni numero qui Principis aulae
Prima tenent, tres regna viri petiere polona
Illos agminibus comitum stipata iuventus
Nobilis Hungariae, volucres conscendere docta
Quadrupedes, cursuque levi convertere gyros
Subsequiunt, rutilans ardescit purpur, et albo
Splendescunt acies passim, fulvoque metallo.²⁶

²⁰ *Uo.*, nr. 284, 164.

²¹ SÖRÖS, *Jerosini Brodarics István*, 137.

²² *Elementa*, T. 55, edidit Carolina LANCKOROŃSKA, Romae, 1982, nr. 1553 (regeszta).

²³ *Uo.*, 172–173.

²⁴ *Uo.*, nr. 290, 175.

²⁵ *Elementa*, T. 48, nr. 305, 5–8; nr. 308, 10–12.

²⁶ *Epithalamion Serenissimi Ioannis Hungariae Regis et Isabellae Reginae per Michaellem Wrantium Dalmatam MDXXIX*, Krakkó, 1539.

A lovagi tornának emellett külön művecskét szentelt a lengyel versíró, Sebastian Marszewski.²⁷ Az egész ünnepséget Łukasz Górnicki, aki Castiglione *Il Cortegiano*-ja nagy sikerű korabeli átdolgozásának köszönheti hírnevét, de történetírói munkássága is figyelemre méltó, a következőképpen ábrázolja: „A királyfi Krakkóba érkezte után követtség jött János magyar királytól, Izabella királyleány kezét megkérni. Ezek az urak voltak a követek: a váci püspök, Brodarics, Perényi Péter és Werbőczy István, és nagy seregekkel jöttek. Dolgaik először titokban tartattak (miként barátok között szokás, mert Zsigmond királynak korábbi felesége a szentéletű Borbála asszony, János király édestestvére volt), ezért a követeknek nem került nagy fáradságába a nagy király leányát uruk, a nagy király szent házassága számára megkérni. Akkor kérte Ilja osztrogi herceg is Beata Kościelecka wojniczi leányasszonyt. [...] Első nap a királyi esküvőt tartották meg János király követei révén; másnap pedig Ilja herceg esküvője és lakodalma volt. Ezen a lakodalmon a királyfi Ilja herceggel vitt viadalt harci fegyverzetben. Azután a magyarok folytatták a bajvívást pajzsokkal, néhány pár egész vitézül, egyikük pedig, kopjáját leengedvén, egy harci mént homlokán talált és megölt.”²⁸

A Szapolyai–Izabella házassághoz hasonlóan Ilja osztrogi herceg (lengyelül Eliaz Ostrogski) és a hírhedt udvarhölgy házassága is rövidéletű volt. A lovagi tornán a herceg az etikett szabályai szerint győzni engedte Zsigmond Ágost királyfit, és valószínűleg az így szerzett sérülések következtében hunyt el néhány hónappal később.

Utoljára a szintén Habsburg-párti, befolyásos pénzember és mecénás, Seweryn Boner (1486–1549) ír Albertnek Brodaricsról, azaz tulajdonképpen arról, hogy helyette Verancsics Antal jött követtségbe. Valójában ekkor Brodarics már nagybeteg volt. A levél 1539. október 9-én íródott, a püspök pedig november 7-én hunyt el.²⁹ Verancsics Boner szűkszavú feljegyzésében is mint *homo doctus ac prudens* jelenik meg.³⁰

Brodarics István életéhez és munkásságához a legtöbb adatot a lengyel királyi kancellária iratai szolgáltatják. Ezeknek fennmaradt gyűjteményét *Acta Tomiciana* néven ismeri a tudomány. A gyűjtemény összeállítója, Stanisław Górski (1497 k.–1572) az alkan-cellár, Piotr Tomicki poznańi, majd krakkói püspök (1464–1535) nótáriusa, később titkára volt – innen a történészek által használt cím eredete. Górski három változatban is elkészítette a több évtizedre kiterjedő kötetsorozatot, nemegyszer különféle kommentárokkal egészítve ki az okiratokat.³¹ A levelek között megtaláljuk Brodarics Istvánnak a lengyelekkel folytatott levelezését, a *De conflictu* Górski által bemásolt szövegét, valamint számos olyan levelet, amelyben – az előbbiekhöz hasonlóan – valamilyen módon említik őt a kortársak. Mivel az iratok az 1536-os évvel bezárólag nyomtatásban is meg-

²⁷ Sebastianus MARSCHEVIUS, *De ludis equestribus, quos exhibuerant Hungari in nuptiis Serenissimi Virginis Isabellae etc.*, Krakkó, 1539. Egy évvel később ő írt gyászelégiát Szapolyai halálára: *In serenissimi Hungariae regis Joannis I obitum: Carmen elegiacum*, Krakkó, 1540.

²⁸ Łukasz GÓRNICKI, *Dzieje w Koronie Polskiej*, wydał Henryk BARYCZ, Wrocław, [1950], 11–12.

²⁹ Betegségéről: SÖRÖS, *Jerosini Brodarics István*, 145; halálának időpontját Kujáni Gábor határozza meg (Kujáni Gábor, *Adalékok a Brodarics-család és Brodarics István életéhez*, Bp., 1913, 61).

³⁰ *Elementa*, T. 46, ed. Carolina LANCKORŃSKA, Romae, 1975.

³¹ Az *Acta Tomiciana* szövegfilológiájához lásd Ryszard MARCINIAK, *Acta Tomiciana w kulturze politycznej Polski okresu Odrodzenia*, Warszawa–Poznań, 1983.

jelentek, és ez a kiadás Magyarországon is hozzáférhető, nem térünk ki ezeknek az említéseknek a részletes ismertetésére. Csupán egy olyan levél tárgyalására szorítkozunk, amely a sorozatkiadásban még nem szerepel; Brodaricsra vonatkozó részletét azonban Sörös Pongrác is idézi egy néhány évvel korábban készült lengyel szövegkiadás alapján.³² 1928-ban Ludwik Ćwikliński még egyszer kiadta a levelet, több más olyan dokumentummal együtt, amelyek Clemens Janicius lengyel neolatin költő életéhez és munkásságához kapcsolódnak.³³ A levél szerzője maga Stanisław Górski, címzettje Janicius, az ekkor huszonegy éves padovai diák. A feladó beszámol benne a legújabb politikai fejleményekről. A legnagyobb figyelmet Brodarics István májusi krakkói látogatásának szenteli. Brodaricsnak Górski szerint annyira tetszett Samuel Maciejowski, későbbi plocki püspök, majd királyi kancellár (1499–1550) beszéde, hogy ékesszólását a nagy Tomickiéhoz hasonlította. (Maciejowski mond később beszédet az Izabella kezét megkérő küldöttség előtt is.) Górski az *Acta Tomiciana* harmadik változatában helyezte el a levelet egy másikkal együtt, amelyet Ćwikliński szintén közöl. Amikor ez megtörtént (valamikor a 16. század hatvanas éveiben), Janicius már régóta nem volt az élők sorában, hiszen már 1543 végén vagy 1544 elején elhunyt. Híre azonban növekedett: több későbbi neolatin költőnél találunk tőle reminiscenciákat, művei egyre újabb kiadásokat érnek meg.³⁴ Ćwikliński gondosan megvizsgálta a levél szövegét, és arra a következtetésre jutott, hogy Górski alaposan átírta az eredeti példányt, melynek címzettje egyébként nem is feltétlenül az akkor még szinte ismeretlen Janicius volt.³⁵ Ezt alátámaszthatja az a tény is, hogy a szöveg az *Acta Tomiciana* legkorábbi szerkesztésében még nem szerepel. (Ezt az ún. első szerkesztést Ćwikliński még nem ismerhette, hiszen a kézirat csak a második világháborút megelőzően került Lengyelországba.)

Ezekből a körülményekből adódik a szöveg következő jellegzetessége is: mint történeti forrás némi kritikával kezelendő. Későbbi betoldásnak tűnik például az, amit Górski János és Izabella házasságáról ír – nem valószínű ugyanis, hogy már 1538 júniusában tudott erről a tervről, ha Nipszyc is csak júliusban szerzett róla tudomást. Samuel Maciejowski 1538-ban már negyvenedik életéve felé közeledett, tehát nem volt *adulescens*, mint ahogy azt a levél szövege állítja. Pontos viszont az az információ, miszerint Brodarics hozta Krakkóba János királynak a magyar és a moldvai ügyekről írt levelét: ezt Decius 1538. május 17-i levele is alátámasztja.

Egyvalami azonban figyelemre méltó a levélben: Brodarics István mint mérvadó tekintély, mint *sapiens vir* szerepel benne. Górski egyébként az 1536. év iratait tartalmazó *Tomiciana*-kötetben, a Tomicki halálára (1535) írt gyászversek között elhelyezte Bro-

³² SÖRÖS, *Jerosini Brodarics István*, 136–137.

³³ Ludwik ĆWIKLIŃSKI, *Ianiciana: Przyczynki do biografii i oceny utworów Klemensa Janickiego*, Poznań, 1928, 29–34.

³⁴ ĆWIKLIŃSKI, *Ianiciana*, 19–26; Jadwiga MOSDORF, *O wpływie Janickiego na poetów XVI i XVII wieku* = Klemens JANICKI, *Carmina: Dzieła wszystkie*, Wrocław, 1966, XXXVIII–LVII. Ugyanebben a kötetben található a levél legújabb kiadása is (309).

³⁵ ĆWIKLIŃSKI, *Ianiciana*, 7–12.

darics költeményét is. Ez a szerémi püspök egyetlen fennmaradt verse. Górski a szerző neve mellé itt is a következő megjegyzést fűzte: *Doctus sapiens, integerrimus vir*.

Emléket állítani a Zsigmond-kor elhunyt nagyjainak és példát mutatni az élőknek – ez volt Górski célja az *Acta Tomiciana* mindháromszori szerkesztésénél. Ilyen szándékkal került idővel a gyűjtemény lapjai közé a Janiciusnak címzett levél; és ilyen szándékkal szerepel benne Tomicki, Janicius és Maciejowski mellett Brodarics István alakja is.

Függelék

Szapolyai János levele

Ioannes, Dei gratia rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc., marchio Moraviae, ac Lusatiae et utriusque Slesiae dux etc., spectabili et magnifico domino Christophoro de Sydlowycz, castellano et capitaneo Cracoviensi, ac regni Poloniae supremo cancellario etc., amico nostro charissimo salutem et felicitatem. Spectabilis et magnifice, amice noster charissime. Per hunc fidelem nostrum, reverendum dominum Stephanum Brodericum, dominum episcopum Sirmiensem, consiliarium nostrum etc. de nonnullis rebus et negotiis nostris, quae ex ipso intelligenet, Dominationi Vestrae nuntiavimus, quare eandem rogamus, ut ea, quae praefatus dominus episcopus Dominationi Vestrae nomine nostro dixerit, ac retulerit credere et verbis eius se accomodare velit, ea enim dicturus est, quae de mente nostra dicenda accepit. Dominationem Vestram bene et feliciter valere optamus. Datum Tharnoviae undecima die Augusti, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo octavo, regnorum vero nostrorum anno secundo.

Ioannes rex manu propria.

Papír, külzetén a király rányomott vörös viaszpecsétjével. Címzés: „Spectabili et magnifico domino Christophoro de Sydlowycz, castellano et capitaneo Cracoviensi, ac regni Poloniae supremo cancellario etc., amico nostro charissimo.”³⁶

³⁶ *Archivum Książąt Sanguszków w Sławucie* wydane przez Bronisława GORCZAKA, T. V, 1513–1547, Lwów, 1897, nr. CLXXXII, 218–219.